

ΕΙΝΑΙ Ο ΑΝΤΙΧΡΙΣΤΟΣ ΠΡΟΣΩΠΟΝ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ
Ἡ ΣΥΜΒΟΛΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΙΚΗ ΕΚΦΟΡΑ
ΤΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ ΤΗΣ ΑΜΑΡΤΙΑΣ;

Υ Π Ο

ΑΝΔΡΕΟΥ ΘΕΟΔΩΡΟΥ

ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

1. Ἡ περὶ Ἀντιχρίστου ἰδέα ἐντάσσεται ἐν τῇ ἐσχατολογίᾳ τῆς δογματικῆς πίστεως τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἐν ᾗ φέρεται ὡς σημεῖον προγνωστικὸν τῆς δευτέρας παρουσίας τοῦ Κυρίου. Κατὰ τὴν σχετικὴν διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας, ὁ Ἀντίχριστος, τὸ ἐντελέστατον ὄργανον καὶ ὁ κυριώτερος ἐκπρόσωπος τοῦ Σατανᾶ ἐπὶ τῆς γῆς, ἐν ᾧ ἡ ἁμαρτία καὶ ἡ κακία θὰ ἀπομάξωσι τὴν πληρεστέραν ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἐνσάρκωσιν καὶ τελειώσιν αὐτῶν, θὰ ἀναφανῆ ἐπὶ τῆς γῆς μικρὸν πρὸ τῆς δευτέρας παρουσίας τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ τέλους τοῦ φυσικοῦ τούτου κόσμου, ὅτε, ἀπομιμούμενος τὸ λυτρωτικὸν ἔργον τοῦ Σωτῆρος καὶ ὑπὸ δαιμονικῆς ἰσχύος ἐνεργούμενος, δι' ἧς πολλὰς καὶ τερατώδεις θαυματοσημίας θὰ ἐπιτελέσῃ, θὰ δώσῃ τὴν ὑστάτην μάχην τῶν σκοτιῶν δυνάμεων τῆς ἁμαρτίας κατὰ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, θὰ κατισχύσῃ ἐπὶ βραχὺ τι διάστημα τοῦ κόσμου, τοῦ ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ κυλινδουμένου καὶ δεδουλωμένου εἰς τὰς φυσικὰς δυνάμεις τῆς ζωῆς, θὰ διώξῃ ἀπηνῶς τὴν Ἐκκλησίαν τῶν ἐσχάτων καὶ τοὺς ὀλίγους ἁγίους αὐτῆς, μεθ' ὃ θὰ συντριβῇ ὀλοσχερῶς ὑπὸ τοῦ Μεσσίου ἢ ἰσχύς του, θὰ γίνῃ ἡ συντέλεια τοῦ κόσμου καὶ θὰ πληρωθῇ, μετὰ τὴν καθολικὴν κρίσιν καὶ ἀνταπόδοσιν, ἡ ἐν τῇ αἰωνιότητι πνευματικὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

2. Παρ' ὅλον ὅτι ἡ περὶ Ἀντιχρίστου ἰδέα, λόγῳ τοῦ ἀποκαλυπτικοῦ καὶ προφητικοῦ χαρακτῆρος αὐτῆς περικαλύπτεται ὑπὸ μυστηριώδους πέπλου, τινὲς δὲ τῶν ἑτεροδόξων θεολόγων ὡς ὑπόβαθρον αὐτῆς ἐκδέχονται μῦθον ἐσχατολογικὸν καὶ κοσμολογικὸν ὑπὸ ποικίλας μορφᾶς ἀπαντῶντα παρὰ τοῖς Βαβυλωνίοις, Πέρσαις, Αἰγυπτίοις, Ἕλλησι καὶ Γερμανοῖς (βλ. E. Lohmeyer, Antichrist, ἐν Reallexikon für Antike und Christentum, τόμ. 1, Stuttg. 1950, σελ. 452), ἐν τούτοις, καθ' ὅσον αὐτὴ ἀπαντᾷ θετικῶς ἐν ταῖς πηγαῖς τῆς θείας Ἀποκαλύψεως, ἀποτελεῖ βεβαίαν καὶ ἀναντίρρητον διὰ τὸν Ὀρθόδοξον Χριστιανὸν διδασκαλίαν καὶ πίστιν. Παρὰ ταῦτα, καὶ δὴ καὶ ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν βαθυτέραν οὐσίαν καὶ φύσιν τοῦ Ἀντιχρίστου, δὲν ἐπεκράτησεν οὔτε δὲ καὶ ἐπικρατεῖ σήμερον ὁμοφωνία μετὰ τῶν θεολόγων ἐρευ-

νητῶν. Συγκεκριμένως διατυπῶται τὸ ἐρώτημα· ὁ 'Αντίχριστος φέρεται ἐν τῇ πίστει τῆς 'Εκκλησίας ὡς συγκεκριμένη ἀτομικὴ προσωπικότης, ὡς πρόσωπον ιστορικὸν ἐπὶ τῆς γῆς, ἢ νοεῖται ὡς συμβολικὴ καὶ δὴ καὶ συλλογικὴ ἐκφορὰ τῶν ἀντιχρίστων δυνάμεων τοῦ σκότους καὶ τῆς ἀμαρτίας ἐν τῷ ἀνιέρφῳ ἀγῶνι αὐτῶν κατὰ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς ; Εἶναι ὁ 'Αντίχριστος ἄνθρωπος πραγματικὸς ἢ σύμβολον τῶν ἀντιθέων δυνάμεων τῆς ἀμαρτίας ;

3. Τινὲς ἀπαντῶσι καταφατικῶς εἰς τὸ δεύτερον σκέλος τοῦ ἐρωτήματος, ἐκδεχόμενοι τὸν 'Αντίχριστον ὡς τὸ πληρέστερον καὶ ἐντελέστερον σύμβολον τῆς ἀμαρτίας ἐπὶ τῆς γῆς. Κατ' αὐτοὺς ὁ 'Αντίχριστος δὲν εἶναι ἄνθρωπος συγκεκριμένος καὶ ἰδιοπερίστατος, ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἔχων τὴν φυσικὴν ἀνέλιξιν αὐτοῦ, ἐν οἷω τρόπῳ καὶ οἱ ὑπόλοιποι ἄνθρωποι ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλὰ προσωποποιήσις καὶ συμβολικὴ ἐκφορὰ παντὸς ὅ,τι ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἀντιμάχεται τὰς βουλὰς τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ λυτρωτικὸν ἔργον τοῦ Σωτῆρος. Τὴν γνώμην τῶν ταύτην στηρίζουσι κυρίως ἐπὶ τῆς σχετικῆς διδασκαλίας τοῦ Εὐαγγελιστοῦ 'Ιωάννου καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν κάτωθι χωρίων τῶν καθολικῶν αὐτοῦ ἐπιστολῶν· 1, 2, 18-25: «Παιδιά, ἐσχάτη ὥρα ἐστίν, καὶ καθὼς ἠκούσατε ὅτι ὁ 'Αντίχριστος ἔρχεται, καὶ νῦν ἀντίχριστοι πολλοὶ γεγόνασιν· ... οὗτός ἐστιν ὁ ἀντίχριστος, ὁ ἀρνούμενος τὸν Πατέρα καὶ τὸν υἱόν...» 1,4,1-3: «... καὶ τοῦτο ἐστὶν τὸ τοῦ ἀντιχρίστου, ὁ ἀκηκόατε ὅτι ἔρχεται, καὶ νῦν ἐν τῷ κόσμῳ ἐστὶν ἡ δὴ» 2, 1, 7: «ὅτι πολλοὶ πλάνοι ἐξῆλθον εἰς τὸν κόσμον, οἱ μὴ ὁμολογοῦντες 'Ιησοῦν Χριστὸν ἐρχόμενον ἐν σαρκί· οὗτός ἐστιν ὁ πλάνος καὶ ὁ ἀντίχριστος». Κατὰ τὸν 'Ιωάννην, λοιπόν, ὡς 'Αντίχριστος χαρακτηρίζεται πᾶς αἰρετικὸς, ὅστις δὲν ὁμολογεῖ τὸ δόγμα τῆς ἁγίας Τριάδος, τὸ μυστήριον τῆς θείας περὶ τὸν ἄνθρωπον οἰκονομίας, τὴν σύστασιν τοῦ ὑπερφουῶς προσώπου τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν δύναμιν τοῦ λυτρωτικοῦ ἔργου του.

4. 'Εν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἀνωτέρω, ἄλλοι, πρὸς οὓς συντασσόμεθα καὶ ἡμεῖς, ἀπαντῶσι καταφατικῶς εἰς τὸ πρῶτον σκέλος τοῦ ἐρωτήματος, ἐκδεχόμενοι τὸν 'Αντίχριστον ὡς πρόσωπον ιστορικὸν τῶν ἐσχάτων χρόνων, ὕπερθ' ἀπολεμήσῃ λυσσωδῶς τὴν 'Εκκλησίαν τῶν ἐσχάτων καιρῶν καὶ τοὺς ἁγίους αὐτῆς. Ἡ γνώμη αὕτη συνάδει μᾶλλον πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ἁγίας Γραφῆς καὶ τὴν διδασκαλίαν τῶν ἱερῶν Πατέρων τῆς 'Εκκλησίας. Πρωτίστως ἡ διδασκαλία τοῦ Εὐαγγελιστοῦ 'Ιωάννου, οἷαν ἀνωτέρω ἐξεθέσαμεν, δὲν ἀποκλείει τὴν ἐκδοχὴν τοῦ 'Αντιχρίστου ὡς προσώπου ιστορικοῦ, μᾶλλον δὲ συνδυάζει ταύτην, βεβαίαν οὖσαν ἐν τῇ πίστει καὶ προσδοκίᾳ τῆς ἀρχαίας 'Εκκλησίας («καὶ καθὼς ἠκούσατε ὅτι ὁ ἀντίχριστος ἔρχεται») πρὸς τὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ 'Αντιχρίστου συμβολικὴν ἐκφορὰν τῶν δυνάμεων τῆς

ἀμαρτίας. Τοῦ κυρίως Ἀντιχρίστου τῶν ἐσχάτων καιρῶν θὰ προηγηθῶσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ ποικίλοι πρόδρομοι αὐτοῦ — ἀπὸ τοῦ Ἀντιόχου Δ' τοῦ Ἐπιφανοῦς, τοῦ Νέρωνος καὶ τοῦ Καλιγούλα, μέχρι τῶν ἀντιθέων ρευμάτων τῆς συγχρόνου ἐποχῆς— οἵτινες κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον θὰ ἐνσαρκώσωσιν ἐν ἑαυτοῖς τὸ ἀντίχριστον ἰδεῶδες, τοῦθ' ἕπερ διδάσκει μὲν ὁ ἱερὸς Εὐαγγελιστής, ἐξαίρουσι δὲ καὶ τὰ ὑπόλοιπα βιβλία τῆς ἀγ. Γραφῆς.

Ὡς κυριώτερος πρόδρομος τοῦ Ἀντιχρίστου ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ φέρεται ὑπὸ τοῦ προφήτου Δανιὴλ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων Ἀντίοχος Δ' Ἐπιφανής. Ταῦτιζόμενος οὗτος πρὸς τὸ μικρὸν κέρασ τὸ φυεὶν ἀνά μέσον τῶν δέκα κεράτων τοῦ τετάρτου θηρίου, τοῦ ἔχοντος ὀδόντας σιδηροῦς (δυναστεία τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου) καὶ ἐν ἰσχύϊ ἐσθλιόντος καὶ λεπτύνοντος, φέροντος δ' ὀφθαλμοὺς ἀνθρώπου καὶ στόμα λαλοῦν μεγάλα (Δαν. 7, 7-8), ὁμοίως δὲ καὶ πρὸς τὸ ἰσχυρὸν κέρασ, τὸ φυεὶν ἐξ ἐνὸς ἐκ τῶν τεσσάρων κεράτων (Οἱ τέσσαρες Διάδοχοι), ἅτινα πάλιν ἀνεφύησαν εἰς τὴν θέσιν τοῦ συντριβέντος μεγάλου κέρατος (θάνατος Μ. Ἀλεξάνδρου) τοῦ τράγου (Ἑλληνικὸν βασίλειον), ὅστις ἔρριψε τὸν κριὸν κατὰ γῆς καὶ ἐποδοπάτησε τοῦτον ἀνηλεῶς καὶ ἀνοικτιρμόνως (κατάλυσις τοῦ Μηδοπερσικοῦ κράτους ὑπὸ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, Δαν. 8, 1-27), χαρακτηρίζεται ὑπὸ τοῦ Προφήτου ὡς πρόσωπον ἀναιδὲς καὶ ἐπαίσχυντον, ὡς δυνάστης βίαιος καὶ στυγνός, ὅστις ἐδίωξεν ἀπηνῶς καὶ ἀνοικτιρμόνως τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ, τὸν ὁποῖον προσεπάθησε νὰ ὀδηγήσῃ εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν, κατήγγησε τὰς θυσίας καὶ τὴν λατρείαν τοῦ λαοῦ, βεβηλώσας τὰ Σάββατα καὶ τὰς ἑορτὰς καὶ τοποθετήσας ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ ἄγαλμα τοῦ Ὀλυμπίου Διός, ὃν ἀνεκήρυξε μοναδικὸν Θεὸν τοῦ κράτους του, «θεὸν τῶν ὀχυρῶν» (Μαωζεῖμ). Κατὰ τὴν συνήθειαν ὅμως τοῦ προφήτου, ἀπαντῶσαν καὶ εἰς ἄλλους προφήτας, νὰ συνορᾷ τὰ προφητευόμενα γεγονότα, τὸ ἀνίερν πρόσωπον καὶ τὸ διωκτικὸν ἔργον τοῦ Ἀντιόχου προτυποῦσιν ἄλλα γεγονότα, ἀναγόμενα κυρίως εἰς τοὺς ἐσχάτους καιροὺς, ὅτε τὴν ἐμφάνισιν αὐτοῦ θὰ κάμῃ ἐπὶ γῆς δυνάστης στυγνότερος καὶ πολλῶ φοβερώτερος τοῦ Ἀντιόχου, ὁ Ἀντίχριστος, ὅστις θὰ καταλύσῃ πᾶν ἱερὸν καὶ ὄσιον, θὰ διώξῃ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ θὰ φονεύσῃ τοὺς ἁγίους.

Ἐὰν δ' ἀπομένῃ οἰαδήποτε ἀμφιβολία περὶ τῆς ἱστορικότητος τοῦ προσώπου τοῦ Ἀντιχρίστου, ταύτην αἶρει ὀλοσχερῶς ἡ προφητεία τῆς Κ. Διαθήκης, μάλιστα δὲ ἡ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ἐν τῇ 2α πρὸς Θεσσαλονικεῖς ἐπιστολῇ αὐτοῦ, κ. 2, στ. 1-12:

«Ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, ὑπὲρ τῆς παρουσίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡμῶν ἐπισυναγωγῆς ἐπ' αὐτόν, εἰς τὸ μὴ ταχέως σαλευθῆναι ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ νοός μηδὲ θροεῖσθαι, μήτε διὰ πνεύματος, μήτε διὰ λόγου, μήτε δι' ἐπιστολῆς ὡς δι' ἡμῶν, ὡς ὅτι ἐνέστηκεν ἡ ἡμέρα τοῦ Κυρίου. μὴ τις ὑμᾶς ἐξαπατήσῃ κατὰ μηδένα τρόπον ὅτι ἐὰν μὴ ἔλθῃ ἡ ἀπο-

στασία πρῶτον καὶ ἀποκαλυφθῆ ὁ ἄνθρωπος τῆς ἀνομίας, ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ὁ ἀντικείμενος καὶ υπεραιρόμενος ἐπὶ πάντα λεγόμενον Θεὸν ἢ σέβασμα, ὥστε αὐτὸν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ καθίσει, ἀποδεικνύντα ἑαυτὸν ὅτι ἐστὶν Θεός. Οὐ μνημονεύετε ὅτι ἔτι ὦν πρὸς ὑμᾶς ταῦτα ἔλεγον ὑμῖν; καὶ νῦν τὸ κατέχον οἴδατε, εἰς τὸ ἀποκαλυφθῆναι αὐτὸν ἐν τῷ αὐτοῦ καιρῷ· τὸ γὰρ μυστήριον ἤδη ἐνεργεῖται τῆς ἀνομίας· μόνον ὁ κατέχων ἄρτι ἕως ἐκ μέσου γένηται. καὶ τότε ἀποκαλυφθήσεται ὁ ἄνομος, ὃν ὁ Κύριος Ἰησοῦς ἀνελεῖ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ καὶ καταργήσει τῇ ἐπιφανείᾳ τῆς παρουσίας αὐτοῦ, οὗ ἐστὶν ἡ παρουσία κατ' ἐνέργειαν τοῦ Σατανᾶ ἐν πάσῃ δυνάμει καὶ σημείοις καὶ τέρασιν ψεύδους καὶ ἐν πάσῃ ἀπάτῃ ἀδικίας τοῖς ἀπολλυμένοις, ἀνθ' ὧν τὴν ἀγάπην τῆς ἀληθείας οὐκ ἐδέξαντο εἰς τὸ σωθῆναι αὐτούς. καὶ διὰ τοῦτο πέμψει αὐτοῖς ὁ Θεὸς ἐνέργειαν πλάνης εἰς τὸ πιστεῦσαι αὐτούς τῷ ψεύδει, ἵνα κριθῶσιν πάντες ὁ μὴ πιστεύσαντες τῇ ἀληθείᾳ, ἀλλὰ εὐδοκήσαντες τῇ ἀδικίᾳ».

Κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἄπ. Παύλου ἡ παρουσία τοῦ Ἄντιχρίστου μέλλει νὰ προηγηθῆ τῆς δευτέρας ἐπὶ γῆς ἐλεύσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Οἱ Θεσσαλονικεῖς, ἀπὸ ἀνευθύνους πληροφορίας ὅτι δῆθεν ἡ παρουσία τοῦ Χριστοῦ ἦτο ἐπικειμένη, ὑπέστησαν ἐν εἶδος θρησκευτικῆς ὑστερίας καὶ ἐσχατολογικῆς ψυχώσεως, ἐγκαταλείψαντες τὰ καθ' ἡμέραν ἔργα τῶν καὶ ἀναμένοντες ἐναγωνίως τὴν ἔλευσιν τοῦ Κυρίου. Τούτους δριμύτατα ἐλέγχει ὁ Παῦλος, ὑπομνήσκων ἅμα αὐτούς ὅτι, ὡς πολλάκις τοὺς εἶχε διδάξει, τῆς ἐλεύσεως τοῦ Κυρίου μέλλει νὰ προηγηθῆ ἡ ἐμφάνισις τοῦ Ἄνομου, ἥτις καὶ θὰ πραγματοποιηθῆ, ὅταν μία δύναμις ἢ ἐν πρόσωπον (ὁ «κατέχων») ἢ τὸ «κατέχον»), περὶ ὧν οὐδὲν ἀπολύτως ἀποκαλύπτει ὁ Παῦλος, καὶ τὰ ὅποια τό γε νῦν ἔχον ἀποκωλύουσι τὴν ἐμφάνισιν τούτου, τεθῶσιν ἐκποδῶν. Τότε ἀκριβῶς θὰ κάμῃ τὴν ἐμφάνισιν αὐτοῦ ὁ Ἄντιχρίστος. Τὸν Ἄντιχρίστον ὁ Παῦλος χαρακτηρίζει πολλαχῶς· ὡς ἄνθρωπον τῆς ἀνομίας, ἥτοι ὡς ἐκτὸς τοῦ θείου νόμου ζῶντα, ἢ καὶ ἀντιστρατευόμενον καὶ διεκπολεμοῦντα τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, ὡς υἱὸν τῆς ἀπωλείας, τουτέστιν ὡς προωρισμένον εἰς ἀπώλειαν καὶ ὡς ἀρχὴν ἀπωλείας πολλῶν ἄλλων ἀνθρώπων, ὡς ἀντικείμενον καὶ υπεραιρόμενον ἐπὶ πάντα Θεὸν καὶ ἐπὶ πᾶν ἱερὸν ἀντικείμενον λατρείας, ἐωσφορικῶ δ' ὀρμήματι πειρώμενον νὰ ἀποδείξῃ ἑαυτὸν ὡς Θεόν, σφετεριζόμενον τὴν εἰς τὸν Θεὸν ἀνήκουσαν λατρείαν, διὰ τῆς πομπῶδους καθέδρας αὐτοῦ ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἰψίστου. Ἡ παρουσία τοῦ Ἄντιχρίστου θὰ γίνῃ κατ' ἐνέργειαν τοῦ διαβόλου, ἐπομένως ὁ Παῦλος ρητῶς ἀποκρούει τὸ δυνατόν τῆς ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ἄντιχρίστου προσωπικῆς ἐνσαρκώσεως αὐτοῦ τούτου τοῦ Σατανᾶ, καὶ δὴ καὶ κατὰ τὸ πρότυπον τοῦ μυστηρίου τῆς Θείας τοῦ Λόγου ἐνανθρωπήσεως, ὡς ὑπεστηρίχθη ὑπὸ τινῶν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ. Ὁ σύνδεσμος τοῦ Σατανᾶ πρὸς τὸν Ἄντιχρίστον θὰ εἶναι καθαρῶς τροπικὸς καὶ ἠθικὸς, ἥτοι

ἐν τῷ Ἀντιχρίστῳ θὰ ἐνοικῆσῃ πᾶσα ἡ δύναμις τοῦ Σατανᾶ, δι' ἧς ἐκεῖνος τεράτουργῶν θὰ παραπλανήσῃ τοὺς ἀπολλυμένους, οἵτινες ἀντέστησαν πρὸς τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἀλήθειαν, ἐθελουσίως ὑποταχθέντες εἰς τὴν ἔμπνευσιν καὶ τὰ δαιμονικὰ ὀρμήματα τοῦ Υἱοῦ τῆς ἀπωλείας. Ἡ ὑπαγωγὴ δὲ αὕτη τῶν ἀνόμων ὑπὸ τὸ κράτος καὶ τὴν ἰσχὺν τοῦ Ἀντιχρίστου θὰ ἀποτελέσῃ, κατὰ παχώρησιν θείαν, τὴν πρώτην κρίσιν τοῦ κόσμου τῆς ἀμαρτίας, καθ' ὅσον οὗτος, ποδοπατήσας τὴν ἀλήθειαν, ἠγάπησε καὶ ὑπετάχθη εἰς τὴν ἀδικίαν. Τὸν Ἀντίχριστον ὁ Ἰησοῦς θὰ ἀναίρῃ δι' ἐνὸς παντοκρατορικοῦ λόγου του, θὰ καταργήσῃ δὲ παντελῶς τὸ τερατῶδες ἔργον του κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς δευτέρας ἐπὶ γῆς λαμπρᾶς καὶ μεγαλειώδους ἐπιφανείας αὐτοῦ. Καὶ ταῦτα μὲν ἐν γενικαῖς γραμμαῖς τὰ βασικὰ σημεῖα τῆς περὶ Ἀντιχρίστου διδασκαλίας τοῦ Ἀπ. Παύλου. Μόνον ὡς συγκεκριμένος ἄνθρωπος ὁ Ἀντίχριστος εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιτελέσῃ τὸ ἔργον, ὅπερ ἀποδίδει αὐτῷ ὁ θεὸς Ἀπόστολος. Ἄλλωστε τοῦτον χαρακτηρίζει ρητῶς ὁ Παῦλος ὡς ἄνθρωπον τῆς ἀνομίας, καὶ δὴ καὶ ἐν ἀντιδιαστολῇ πρὸς τὸν Σατανᾶν, τὸν κύριον ἔμπνευστὴν τοῦ δαιμονικοῦ ἔργου του.

Τὴν αὐτὴν ἀλήθειαν παραλλήλως ἐξαίρει καὶ ἡ προφητεία τῆς ἱερᾶς Ἀποκαλύψεως. Διὰ δύο ἀλληλοδιαδόχων ὁράσεων ὁ Ἰωάννης περιγράφει θαυμασίως τὸ ὅλον βάθος καὶ τὴν ἔκτασιν τῆς σκοτεινῆς καὶ ἐρεβώδους μορφῆς τοῦ Ἀντιχρίστου.

«Καὶ εἶδον ἐκ τῆς θαλάσσης θηρίον ἀναβαῖνον, ἔχον κέρατα δέκα καὶ κεφαλάς ἑπτὰ, καὶ ἐπὶ τῶν κεράτων αὐτοῦ δέκα διαδήματα, καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλάς αὐτοῦ ὀνόματα βλασφημίας. καὶ τὸ θηρίον δ' εἶδον ἦν ὅμοιον παρδάλει, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὡς ἄρκου, καὶ τὸ στόμα αὐτοῦ ὡς στόμα λέοντος. καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ὁ δράκων τὴν δύναμιν αὐτοῦ καὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ καὶ ἐξουσίαν μεγάλην. καὶ μίαν ἐκ τῶν κεφαλῶν αὐτοῦ ὡς ἐσφαγμένην εἰς θάνατον, καὶ ἡ πληγὴ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἔθεραπεύθη· καὶ ἐθαυμάσθη ὅλη ἡ γῆ ὀπίσω τοῦ θηρίου, καὶ προσεκύνησαν τῷ δράκοντι, ὅτι ἔδωκεν τὴν ἐξουσίαν τῷ θηρίῳ, καὶ προσεκύνησαν τῷ θηρίῳ λέγοντες· τίς ὅμοιος τῷ θηρίῳ, καὶ τίς δύναται πολεμῆσαι μετ' αὐτοῦ; καὶ ἐδόθη αὐτῷ στόμα λαλοῦν μεγάλα καὶ βλασφημίας, καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία ποιῆσαι μῆνας τεσσαράκοντα καὶ δύο. καὶ ἤνοιξεν τὸ στόμα αὐτοῦ εἰς βλασφημίας πρὸς τὸν Θεόν, βλασφημῆσαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ τὴν σκηνὴν αὐτοῦ, τοὺς ἐν οὐρανῷ σκηνοῦντας. καὶ ἐδόθη αὐτῷ ποιῆσαι πόλεμον μετὰ τῶν ἁγίων καὶ νικῆσαι αὐτούς, καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία ἐπὶ πᾶσαν φυλὴν καὶ λαὸν καὶ γλῶσσαν καὶ ἔθνος. καὶ προσκυνήσουσιν αὐτὸν πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς, ὧν οὐ γέγραπται τὸ ὄνομα ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς ζωῆς τοῦ ἀρνίου τοῦ ἐσφαγμένου ἀπὸ καταβολῆς κόσμου» (Ἀποκ. 13, 1-8).

«Καὶ εἶδον ἄλλο θηρίον ἀναβαῖνον ἐκ τῆς γῆς, καὶ εἶχεν κέρατα δύο ὅμοια

ἀρνίῳ, καὶ ἐλάλει ὡς δράκων. καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ πρώτου θηρίου πᾶσαν ποιεῖ ἐνώπιον αὐτοῦ. καὶ ποιεῖ τὴν γῆν καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ κατοικοῦντας ἵνα προσκυνήσουσιν τὸ θηρίον τὸ πρῶτον, οὗ ἑθεραπεύθη ἡ πληγὴ τοῦ θανάτου αὐτοῦ. καὶ ποιεῖ σημεῖα μεγάλα, ἵνα καὶ πῦρ ποιῆ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνειν εἰς τὴν γῆν ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων. καὶ πλανᾷ τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς διὰ τὰ σημεῖα ἃ ἐδόθη αὐτῷ ποιῆσαι ἐνώπιον τοῦ θηρίου, λέγων τοῖς κατοικοῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς ποιῆσαι εἰκόνα τῷ θηρίῳ, ὃς ἔχει τὴν πληγὴν τῆς μαχαίρας καὶ ἔζησεν. καὶ ἐδόθη αὐτῷ δοῦναι πνεῦμα τῇ εἰκόνι τοῦ θηρίου, ἵνα καὶ λαλήσῃ ἡ εἰκὼν τοῦ θηρίου, καὶ ποιήσῃ ἵνα ὅσοι ἐὰν μὴ προσκυνήσωσιν τῇ εἰκόνι τοῦ θηρίου ἀποκτανθῶσιν. καὶ ποιεῖ πάντα, τοὺς μικροὺς καὶ τοὺς μεγάλους, καὶ τοὺς πλουσίους καὶ τοὺς πτωχοὺς, καὶ τοὺς ἐλευθέρους καὶ τοὺς δούλους, ἵνα δῶσιν αὐτοῖς χάραγμα ἐπὶ τῆς χειρὸς αὐτῶν τῆς δεξιᾶς ἢ ἐπὶ τὸ μέτωπον αὐτῶν, καὶ ἵνα μὴ τις δύνηται ἀγοράσαι ἢ πωλῆσαι εἰ μὴ ὁ ἔχων τὸ χάραγμα, τὸ ὄνομα τοῦ θηρίου ἢ τὸν ἀριθμὸν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. Ὡς δὲ ἡ σοφία ἐστίν. ὁ ἔχων νοῦν ψηφισάτω τὸν ἀριθμὸν τοῦ θηρίου· ἀριθμὸς γὰρ ἀνθρώπου ἐστίν. καὶ ὁ ἀριθμὸς αὐτοῦ ἑξακόσια ἑξήκοντα ἕξ» (Ἀποκ. 13,11-18).

Παρ' ὅλον ὅτι ἄλλοι ἄλλως ἐρμηνεύουσι τὰς προφητικὰς ταύτας ὁράσεις τοῦ Ἰωάννου, ἡμεῖς φρονοῦμεν, ὅτι αὐταὶ ἀνάγονται εἰς τοὺς ἐσχάτους καιροὺς, περιγράφουσαι τὸ τε πρόσωπον καὶ τὸ φθοροποιὸν ἔργον τοῦ Ἀντιχρίστου. Καὶ ἡ μὲν πρώτη ὄρασις φέρεται ἀμεσώτατα συνεχομένη πρὸς τὴν περὶ τεσσάρων θηρίων προφητικὴν ὄρασιν τοῦ Δανιήλ. "Ὅ,τι ὁ Δανιήλ προεφήτευσεν ἐν τῷ προσώπῳ τῶν τεσσάρων θηρίων τῶν ἀναβαινόντων ἐκ τῆς θαλάσσης (Δαν. 7, 1-8), τοῦτο ὁ Ἰωάννης συμπτύσσει εἰς ἓν θηρίον, οὗτινος ἡ δραστηριότης τὰ μάλιστα συγγενεῖ πρὸς τὴν δραστηριότητα τοῦ μικροῦ κέρατος, τοῦ ἀναφυέντος ἐν μέσῳ τῶν δέκα κεράτων τοῦ τετάρτου θηρίου τῆς προφητείας τοῦ Δανιήλ. Τὸ πολυκέφαλον καὶ πολυκέρατον τοῦ θηρίου ἐμφαίνει τὴν ὑπερβάλλουσαν ἰσχύν, τὸ κτηνώδες μένος καὶ τὸ ἀπάνθρωπον τῆς φύσεως αὐτοῦ, ἐνῶ τὰ ὀνόματα τῆς βλασφημίας δηλοῦσι τὴν θεομάχον ὁρμὴν του. Ὁ δράκων ἐμφαίνει σαφῶς τὸν Σατανᾶν, ὡς οὗτος πλεισταχοῦ περιγράφεται ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου. Τὸ γεγονός ὅτι οὗτος τὸν θρόνον αὐτοῦ καὶ τὴν ἐξουσίαν τὴν μεγάλην ἔδωκε τῷ θηρίῳ, σημαίνει τὸν ἄμεσον σύνδεσμον καὶ τὴν στενωπάτην σχέσιν τὴν ὑφισταμένην μεταξὺ Σατανᾶ καὶ Ἀντιχρίστου. Τὸ θηρίον παρεισάγεται ὡς ἐσφαγμένην ἔχον μίαν ἐκ τῶν κεφαλῶν αὐτοῦ εἰς θάνατον — ἐνταῦθα προφανῆς ὁ σκοπὸς ἀπομιμήσεως τοῦ λυτρωτικοῦ ἔργου τοῦ Χριστοῦ· ὡς δηλαδὴ ὁ Σωτὴρ παρεισάγεται ὡς τὸ ἐσφαγμένον Ἀρνίον τὸ ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς ὑφιστάμενον τὸν μαρτυρικὸν θάνατον, οὕτω καὶ ὁ Ἀντίχριστος παρεισάγεται ὡς δῆθεν πάσχων πρὸς θάνατον διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ κόσμου — τοῦτο ὅμως θαυματουργικῶς θεραπεύει ὁ δράκων, ὥστε ὀλόκληρος

ἡ ἀνθρωπότης ἐκσπᾶ εἰς αἶνον καὶ λατρείαν πρὸς τε τὸν δράκοντα καὶ τὸ θηρίον. Τὸ θηρίον, ἔχον στόμα λαλοῦν μεγάλα καὶ βλασφημίας (τὰ αὐτὰ καὶ τὸ μικρὸν κέρας τῆς δανηηλείου προφητείας), λαμβάνει ἐξουσίαν (παρὰ τοῦ Σατανᾶ προφανῶς καὶ κατὰ παραχώρησιν θεῖαν), ἵνα ἐπὶ διάστημα τεσσαράκοντα δύο μηνῶν πολεμήσῃ τὸν Θεὸν καὶ τοὺς ἐν τῷ οὐρανῷ σκηνοῦντας ἁγίους, νικήσῃ δὲ τοὺς ἐπὶ γῆς ἁγίους καὶ ἐξουσιάσῃ ἐπὶ πάσης φυλῆς λαοῦ καὶ γλώσσης. Ἀποτέλεσμα τῆς τοιαύτης δραστηριότητος τοῦ θηρίου εἶναι ἡ προσκύνησις αὐτοῦ ἀπὸ μέρους πάντων τῶν κατοικούντων ἐπὶ τῆς γῆς, ὅσων τὰ ὀνόματα δὲν εἶναι γεγραμμένα εἰς τὸ βιβλίον τῆς ζωῆς τοῦ ἐσφαγμένου ἀρνίου ἀπὸ καταβολῆς κόσμου.

Ἐν τῇ δευτέρᾳ ὁράσει τοῦ Ἰωάννου, τὸ ἀπὸ τῆς ξηρᾶς ἀναβαῖνον θηρίον, οὐτινος ἡ δραστηριότης ἀρκετὰς ἀναλογίας παρουσιάζει πρὸς τὸ ἔργον τοῦ ἀνόμου παρὰ τῷ Παύλῳ, τίθεται εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ πρώτου θηρίου (Ἄντιχρίστου). Οὕτω, κατ' ἐνέργειαν τοῦ Σατανᾶ, ποιεῖ μεγάλα σημεῖα (καταβιβάζει πῦρ ἐξ οὐρανοῦ, ὃν τρόπον τὸ πάλαι καὶ ὁ προφήτης Ἡλίας), διὰ τῶν ὁποίων παραπλανᾷ τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς ὁποίους δολίως ἀπάγει εἰς κατασκευὴν εἰκόνας τῷ θηρίῳ, ὅπερ ἦν ἐσφαγμένον καὶ ἀνέζησε, καὶ τὴν ὁποίαν (εἰκόνα) ἐξωποποίησε καὶ ἔκαμε νὰ λαλήσῃ. Ἀφοῦ δὲ παρεπλήνησε, ἀκολούθως ἐξηνάγκασε πάντας τοὺς κατοικούντας ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπως προσκυνήσωσι τὴν εἰκόνα τοῦ θηρίου, καθορίζων, ὡς ποινήν, τὸν θάνατον δι' ὅσους ἀρνοῦνται νὰ πράξωσι τοῦτο. Ἀφοῦ δὲ οὕτως περιέλθωσιν ὑπὸ τὸ κράτος καὶ τὸν ζυγὸν τοῦ θηρίου, ἀκολούθως σφραγίζει τούτους ἐσαεὶ καὶ ἀνεξιτήτως, ἀποκόπτων βιαιῶς καὶ κτηνωδῶς ὅσους ἀρνοῦνται τὴν προσκύνησιν, ἀπὸ παντὸς κοινωνικοῦ καὶ ἀστικοῦ δικαίωματος. Ἡ σφραγὶς τοῦ θηρίου φέρει ἀριθμὸν (666), ὅστις δηλοῖ ὄνομα ἀνθρώπου, τὸ ὁποῖον ὁμως δὲν ἐφανέρωσεν ὁ Ἰωάννης.

Ἐκ τῆς περιγραφῆς ταύτης τοῦ Ἰωάννου ὁ Ἄντιχρίστος παρειαγεται ἐπὶ μὲν τοῦ πολιτικοῦ πεδίου ὡς σατράπης στυγνὸς καὶ κτηνώδης δυνάστης μιᾶς ἀνθρωπότητος κυλινδουμένης εἰς τὴν ἀγνωσίαν καὶ τὴν πλάνην, ἐπὶ δὲ τοῦ θρησκευτικοῦ ὡς ἀνίερος διώκτης τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἁγίων, ὡς προσωρινὸς ἐκπορθητῆς τῆς Ἐκκλησίας, ὡς εἰδεχθὲς κακέκτυπον τοῦ λυτρωτικοῦ ἔργου τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὡς ψευδοθεὸς ἐν μέσῳ ἀνθρώπων κεχρητότων πρὸ τῆς ἐξωτερικῆς θαυματοσημίας, τῆς κατ' ἐνέργειαν τοῦ Σατανᾶ ἐπιτελουμένης. Εἰς τὸ ἔργον τοῦ Ἄντιχρίστου θὰ ἀντιστῶσιν οἱ ὀλίγοι καὶ ἐκλεκτοὶ ὁπαδοὶ τοῦ Σωτῆρος, οἵτινες καὶ θὰ διωχθῶσιν ἀμειλίχτως ὑπ' ἐκείνου καὶ θὰ ἀναδειχθῶσιν οἱ λαμπρότεροι καὶ εὐγενέστεροι μάρτυρες τῆς Ἐκκλησίας. Ὡς ὁμως εἶναι φανερόν, τὸ ποικίλον ταῦτο ἔργον τοῦ Ἄντιχρίστου, τὸ ἐν ταῖς θηρίοις προτυποῦμενον, μόνον ἀνθρώπος συγκεκριμένος δύναται νὰ ἐπιτελέσῃ. Ἐπομένως καὶ ἐκ τῆς προφητείας τῆς Ἀποκαλύψεως μαρτυρεῖται ἡ ἱστορικότης τῆς μορφῆς τοῦ Ἄντιχρίστου.

5. Τέλος καὶ σύνολος ἡ λαμπρὰ τῶν ἱερῶν τῆς Ἐκκλησίας Πατέρων χορεία ὁμοφώνως ἀποδέχεται τὸν Ἀντίχριστον ὡς πρόσωπον ἀνθρώπινον τῶν ἐσχάτων καιρῶν, τοῦ ὁποίου πολυειδῶς ἐξάγει τὴν τε φύσιν καὶ τὸ ἀνίερρον φθοροποιὸν ἔργον. Παρελκούςης ἐνταῦθα τῆς καταχωρήσεως περικοπῶν ἐκ τῶν ἔργων τῶν ἱερῶν Πατέρων, παραπέμπομεν τὸν ἀναγνώστην εἰς: Εἰρηναίου, κατὰ Αἰρ., 5,30, 1.3. M.P. Gr. 7,1204 κ.έ., Ἰππολύτου, περὶ Ἀντιχρίστου, Ψευδοῖππολύτου, De Consummatione mundi M. P. Gr. 10,921 κ.έ., Κυρίλλ. Ἰεροσόλυμων, Κατ. Χ5, M.P. Gr. 33, 885-889, Θεοδώρητου Κύρου, ὑπόμν. εἰς β' ἐπιστ. Θεσσαλ., Β, δ', M.P. Gr. 82, 664. Αἰρ. Κακ. Χ. ΚΓ, M.P. Gr. 83, 529-532, Χρυσόστομου, Ὑπόμν. εἰς β' Θεσσαλ., ὁμιλ. 4, 1-2. M.P. Gr. 66. 62, 485-488, Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, Ἐκδ. Ὁρθ. Πίστεως, 4,26, M.P. Gr. 94, 1216 κ.έ., καὶ τὰ ἀντίστοιχα ὑπομνήματα τῶν Οἰκουμενίου, Ἀνδρέου Καισαρείας καὶ Θεοφυλάκτου Βουλγαρίας.